

Nr 328.

Av herrar **Johnsson** i Stockholm och **Svensson** i Ljungskile, *angående undersökning och inventering av de folkmoralska förhållandena.*

De materiella förhållandena i vårt folk ha under det sista halvsekle varit föremål för en djupgående omgestaltning. Resultatet kan avläsas i sociala välfärdsanordningar, som icke många folk i världen kunna visa motsvarighet till.

Även den andliga odlingen, om därmed förstås vetenskap, konst, vitterhet och folkbildning, har blivit väl tillgodosedd. Vägarna till kunskap och färdigheter ha öppnats och gjorts lättillgängliga för allt flera.

Allt detta är att hälsa med den största tillfredsställelse. Att befästa och ytterligare utbygga trivseln och tryggheten i samhället måste alltid förbli ledmotivet för de bestämmande samhällsinstansernas åtgöranden.

Men trivseln och tryggheten i folkgemenskapen äro avhängiga av ytterligare en faktor. Denna är visserligen icke helt oberoende av den sociala standarden eller den förhandenvarande andliga odlingen, men den opererar dock alltid som en självständig storhet och kräver därför i varje särskild tid sin särskilda uppmärksamhet.

Det är svårt att finna ett namn på denna faktor, som för alla klagör vad saken gäller. Det är fråga om den inre hållningen hos folket, sättet hos det övervägande flertalet att reagera, bedöma och värdera. Det är fråga om ett folks värdeskala eller, med ett förkättrat ord, om folkmoralen.

Det kan ifrågasättas, huruvida en rättsordning kan bestå i ett folk, om där icke finnas en i stort sett av alla erkänd och för alla gemensam värdeskala och normerande principer för handlandet.

Under århundraden har vårt folk haft en i det väsentligaste enhetlig moralåskådning. Den kristna kyrkan, som under mer än ett årtusende varit den för västerlandet dominerande moralbildande makten, har lämnat klart besked om vad som från hennes utgångspunkter är rätt och orätt, tillåtet och otillåtet, straffvärt och prissärt. Vissa stora handlingsprinciper förklarades såsom rotade i tillvarons eget väsen. De hade kommit mänskligheten till del icke genom spekulativt tänkande utan genom en tillvarons egen uppenbarelse av de lagar som styra den.

Det kan sägas åtskilligt negativt om denna kyrkans fostran. Kvar står dock, att den givit åt folken den gemensamma värdeskala, som möjliggjort att rättsstater kunnat uppbyggas och bestå.

Denna även för vårt folk i stort sett gemensamma livssyn håller nu på att smulas sönder. Vi behöva icke dröja vid eller söka analysera alla de fak-

torer, som medverkat därtill. Det må vara nog att peka på några av de olika grupperingar, som kämpa om fältet: de kristligt orienterade och de som ehuru icke bekännande kristna dock fått de kristna grundsatserna så inpräglade i sitt väsen, att de söka leva och handla efter dem; vissa politiska grupper, som anse den gamla moralen såsom ett hinder för samhällsomdanningen; de huvudsakligast kulturellt eller vetenskapligt engagerade, som sett sig nödsakade förkasta de kristna trosföreställningarna och därmed också i viss utsträckning lösgjort sig från de kristna moralnormerna; samt de rena moralnihilisterna, som icke erkänna några utifrån ställda allmängiltiga krav på sitt handlande.

Inför denna splittrade reaktion måste särskilt ungdomen komma att stå villrådlig. Ofta blir det de starkaste, de med ledarbegåvning utrustade, som i brist på klar ledning komma att gripa fel och sedan under ett helt liv komma att lida följderna därav.

Det moraliska läget i vårt folk synes under alla förhållanden kräva stor uppmärksamhet. De ljusa sidorna i vårt samhällsliv och vår folkgemenskap behöva icke förringas, ej heller fällas några generella domar, om det konstateras, att läget kräver all vaksamhet. Mord avlösa varandra, snart utan att väcka väsentligen annan reaktion än löpsedelsintresset. Sabbatssabotöråd, stöldligor, ungdomsfylleri, sexuell promiscuitet, konflikter mellan föräldrar och barn, det växande antalet skilsmässor, aborter, ohederlighet i arbetslivet, ofta konstaterad oansvarighet för det gemensamma bästa, allt detta är allvarsamma tecken på skador i de moraliska reaktionerna. Botandet av dessa skador är en samhällsangelägenhet av största vikt. De botas icke enbart genom sociala välfärdsåtgärder, helt enkelt därför att de hänföra sig till livsområden, som icke åtkommas genom dem.

Riksdagen torde icke kunna undandraga sig plikten att söka finna vägar till även detta ondas bekämpande. Sedan kyrkans auktoritet inför stora delar av folket undergrävts genom ständiga angrepp mot de livsvärden, hon företräder, synes ingen annan institution än riksdagen kunna göra auktoritativa undersökningar och uttalanden i denna angelägenhet.

I första hand behövas en allmän översyn av det folkmoraliska fältet och en analys av läget och bakomliggande orsaksfaktorer. En kartläggning av i folket verkande klart moralnedbrytande krafter och verksamheter är av nöden. En undersökning, vilken moraluppfattning som är till finnandes hos dem, som kommit i konflikt med samhällets lagar eller blivit omhändertagna, skulle vara värdefull för bedömningen av moralåskådningens betydelse som brotthämmande eller brottfrämjande faktor och av vissa moderna åskådningars verklighetstrohet. Av allra största intresse skulle det också vara att få utrönt, så långt detta kan ske, i vilken utsträckning folkreaktionen eller folkmeningen lösgjorts från den kristna idealbildningen, t. ex. i fråga om kärleken till nästan, livets helighet (även det oföddas), äktenskapets livsvarighet, lösa sexualförbindelser, respekten för andras egendom, sannings-

kravet, den rättsliga edens förpliktelser. Ett klarläggande av dessa sistnämnda förhållanden kan få konsekvenser för den gamla frågan om kyrkan och staten.

Med åberopande av det anförda och under framhållande av att en undersökning av här skisserad art skulle kunna få stor betydelse även för andra samhällsåtgärder få vi vördsamt hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om en sådan undersökning och inventering av de folkmoraliska förhållandena, som i motionen angivits.

Stockholm den 22 januari 1947.

Joh. W. Johnsson
i Stockholm.

Wald. Svensson
i Ljungskile.
